particuliere belangen mochten opkomen, maar dat zij hun energie moesten aanwenden ten bate „van het geheel". „Zoo werd de tot nu toe gangbare meening omtrent hun taak gewijzigd."

De vakvereenigingen waren voortaan staatsorganen. Een menigte van „draconische wetten en administratieve regelen, hadden tot doel om de arbeidsdiscipline te handhaven". Wie zonder verlof één dag verzuimde, verloor zijn werk, zijn levensmiddelenkaart en zijn kamer". Nog maar kort geleden verscheen een decreet, waarin stond, dat een deel van het loon werd ingehouden, wanneer de kwantiteit en de kwaliteit van het afgeleverde werk onvoldoende was, ook al had de betrokken werker geen schuld. Geen spoorwegongeluk of andere catastrophe kon plaats vinden of er werden altijd „saboteurs" ontdekt, die dan onmiddellijk met hun leven de „misdaad" moesten boeten.

* * *

Deze korte beschrijving van één der belangrijkste conflicten in de Sovjet-Unie, hetwelk nog steeds voortduurt, leert ons wellicht reeds dat die „dienst aan de gemeenschap" iets anders beteekent, dan de verheerlijkers der Sovjet-Unie ons willen doen gelooven. Belooning en straf spelen een groote rol, al moet gezegd worden dat de jeugd dikwijls met meer enthousiasme zich geeft, dan de ouderen. Met meer enthousiasme.... maar ook met minder erbarmen voor de ongelukkigen, die het ongenoegen der leiders hebben opgewekt.

Chamberlain schrijft in zijn reeds meermalen genoemd werk: „Russia's Iron Age", dat de afschuw der Russische jeugd voor den persoonlijken rijkdom in het geheel niet bewijst, dat deze meer idealistisch en meer tot zelfopoffering geneigd is, dan de jeugd in een ander land. „Rijkdom", heet het, „wordt in de meeste landen begeerd, omdat hij gemak, weelde, sociaal respect met zich brengt. In de Sovjet-Unie wordt hij niet begeerd, omdat hij daar precies het tegenovergestelde tengevolge heeft: degradatie, vervolging, eindelooze kwellingen, en meestal deportatie."

„Onder deze omstandigheden", gaat hij voort, „is het onvermijdelijk dat de persoonlijke eerzucht, welke elders dikwijls haar uitdrukking vindt in het streven om een fortuin te vergaren, in de Sovjet-Unie slechts door een promotie in den staatsdienst bevredigd kan worden...." De Sovjet-Unie biedt als prikkel geen rijkdom aan, maar het geeft de menschen, welke ver naar voren komen in de rijen der politieke en industriëele bestuurders, het even sterke motief van macht, gepaard gaande met dat van een levensstandaard, welke een heel stuk boven die van het armelijke Sovjet-gemiddelde ligt."

„En de geheele politiek in de hedendaagsche Sovjet-Unie is niet op de vermindering der stoffelijke ongelijkheid gericht, maar wel op de toename daarvan, door er op aan te dringen dat de goed geschoolde en zeer vlijtige arbeider meer moet ontvangen dan zijn collega's." „Gelijke loonen," vervolgt Chamberlain, „mag het ideaal zijn van Bernard Shaw[6]), het is zeker niet het ideaal van Stalin, die op het laatste Partijcongres enkele van zijn scherpste woorden richtte aan het adres van die communisten, welke voor de „gelijkheid" ijveren."

„Gelijkmaking in de sfeer van consumptie en persoonlijk leven," zeide Stalin, „is reactionnaire klein-burgerlijke nonsens — zelfs in de laatste phase van de communistische maatschappij, wanneer allen verondersteld worden overeenkomstig hun capaciteiten te werken en overeenkomstig hun nooden te ontvangen, zal er geen gelijkheid zijn."

Deze woorden zijn niet gesproken in een omgeving, waarin een overvloed van de meest verschillende goederen het een ieder mogelijk maakt om al zijn persoonlijke wenschen te vervullen, maar in een land, dat ook in stoffelijk opzicht gebrek lijdt.

Zoo wordt langzamerhand wel duidelijk welke moraal bij den „toegewijden dienst aan de gemeenschap" past. De werkelijkheid der „ongelijke verdeeling" is er hier een van grooten najjver, hevige afgunst, sterk wantrouwen, wreede onbarmhartigheid en laag verraad.

Dat hebben de „Koelakken" ondervonden, die honger moesten lijden opdat de z.g. „nuttiger werkers" in de fabrieksteden konden eten. Dat ondervinden allen, die met hun arbeid achteraankomen, of die op eenige wijze critiek op de leiding uitoefenen.

* * *

„De gemeenschap", dat is de maatschappijorganisatie, welke Stalin met zijn helpers heeft uitgedacht en bezig is te stichten. Dat is de samenleving van het „Vijfjarenplan", met zijn ontzaglijke kapitaalverspilling[7]), zijn meedoogenlooze dwangarbeid, en zijn steeds wisselende doelstellingen."

6) Vgl. Aant. in het vorige stuk.
7) Men zie hiervoor vooral Boris Brutzkurs „Economic Planning in Soviet-Russia".
8) „Russia's Iron Age", pg. 38. (Hoofdstuk: The Faith without God).

Brengt het belang van het plan mede dat een weinig bezit wordt geduld, dan zijn allen schuldig, die zich tegen dat bezit keeren. Wil Stalin plotseling aan de boeren ook de laatste eigendommen ontnemen, dan is het een misdaad om iemand zijn have te laten houden. Verkeert de machtige dictator zijn besluit weer in het tegendeel.... wee degenen, welke op den oorspronkelijk door hem gewezen weg voorthollen. Zij heeten nu de belagers van den socialistischen Staat.

De „gemeenschapsmoraal" wordt door de grillen van den vergoddelijkten mensch, wiens wil heilig is, bepaald.

Het leven, dat een geloof zonder God begeert, ontaardt. We hebben gehoord met welk een verschrikkelijken overmoed elke gedachte aan God in Rusland verworpen wordt, en hoe diep menschen als de Webbs zich vernederen door dien overmoed toe te juichen.

Die absolute verwerping is de „noodlottige zwakte"[8]) van de Russische samenleving. „Het is mogelijk, dat één, misschien twee generaties" voldoende geestelijk voedsel in de idee vinden, dat zij bezig zijn het socialisme te bouwen, en hun vaderland en de gansche wereld te vernieuwen."

„Maar uiteindelijk is het onwaarschijnlijk dat de communistische propaganda, hoe zij ook opgedreven moge worden, uit de harten der Russen de vragen kan bannen, welke het probleem van den dood, van het individueele leven... doen rijzen. Zal het mogelijk zijn om door het meest toegewijde onderzoek van de bladzijden in Marx's Kapitaal, het antwoord daarop te vinden? Of zal een wanhopige drang om een niet-materialistische interpretatie van het leven te zoeken, niettegenstaande de scherpste waakzaamheid der Sovjetcensuur, zich weer laten gelden?"[9])

Het leven zonder God is inderdaad volkomen zonder uitzicht. Het verlangen naar Hem laat zich niet onderdrukken.

* * *

Prof. Geesink meende dat de normen ook in de van God vervreemde wereld nog zouden samenvallen met het vijfde tot en met het negende gebod, wijl deze een „natuurlijke wet" waren.[10])

De ontwikkeling van de moraal in de Sovjet-Unie, die gegrond is op hygiëne en economie, laat echter zien, dat alle geboden vertreden worden.

Het natuurlijke leven — hetzij het individueele, hetzij het sociale — dat weigever wil zijn, verwerpt tenslotte elke Goddelijke wet.

Dat moge uit de in deze stukken gegeven voorbeelden voldoende duidelijk gebleken zijn.

A. B. t. B.

9) Idem, pg. 39.
10) Prof. Dr W. Geesink: „Gereformeerde Ethiek", pg. 558.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

Klassiek of canoniek.

II.

We lezen in het boek Genesis, dat in het geslacht van Lamech de muziek werd uitgevonden, en de tentenbouw, en het smeden. Calvijn zegt hiervan:

„Mozes vermeldt nu, dat de verkeerde dingen, „welke uit het geslacht van Kaïn zijn voortgekomen, nog met iets goeds vermengd zijn geweest. Want de uitvinding van kunsten en andere „zaken, welke tot algemeen nut en gemak voor het „leven dienen, is een gave Gods, welke volstrekt „niet te verachten is, en een deugd, alle lof waardig. Het mag wel verwondering wekken, dat juist „dat volk, hetwelk hoe langer hoe meer verbasterde, boven de andere nakomelingen van Adam „heeft uitgemunt in gansch geen verwerpelijke „talenten. Ik nu ben van oordeel, dat Mozes hier „met opzet over die uitvindingen in het geslacht „van Kaïn spreekt, opdat wij zouden weten, dat „hij niet zóó door God vervloekt was, of nog „enkele uitstekende gaven heeft Hij hem en zijn „nakomelingen geschonken. Want het is waarschijnlijk, dat ook bij anderen de gaven des verstands niet werkloos zijn geweest, maar dat ook „onder de andere zonen van Adam vlijtige en „schrandere menschen waren, die zich met ijver „bezig hielden met het uitvinden en verbeteren „van kunstwerken."

De verkeerde dingen, die uit Kaïns geslacht zijn voortgekomen, zijn met iets goeds gemengd geweest. Stonden dan de goede en slechte elementen gemoedelijk naast elkaar?

Het antwoord op die vraag geeft een rustig overlezen van Genesis 4:19—24. Het mengsel maakt zoo zeer den indruk van een oplossing, dat het niet zoo eenvoudig is het goede „er uit te halen". Want deze tentenbouwers behoorden tot de nakomelingen van hem, die gedoemd was te zwerven en te dolen op de aarde. En nakomelingen zetten, naar den aard der scheppingsordinantie, de historische lijn van den voorvader voort. Deze ijzer-smeders klonken een zwaard, dat louter machtsmiddel was. Ze dróómden zelfs niet van het zwaard der overheid. En de eerste dichter waarvan de overlevering meldt, zong een lied, dat niet minder vreeselijken zin had dan de felste uitingen van goddeloosheid in de moderne poëzie.

Het is waarschijnlijk, dat Lamech zijn zwaard meer dan éénmaal gebruikt heeft, en zijn nakomelingen in zijn sporen wandelden; en allicht bij voorkeur tegen degenen, die trouw bleven aan den God des Verbonds. Het is waarschijnlijk, dat de tentenbewoners, zich veilig voelende, gelachen hebben om den vloek: „ge zult zwervende en dolende zijn op de aarde". Het is waarschijnlijk, dat de kinderen des verbonds gehuiverd hebben van ontzetting bij het hooren van de eerste poëzie der menschheid.

Wat is dan het goede, dat in Kaïns geslacht met het verkeerde „gemengd is geweest"?

De Schrift zelf geeft het antwoord: „Jabal is geweest een vader van degenen, die tenten bewoonden en vee hadden. Jubal was de vader van allen die harpen en orgels hanteerden. Tubal-Kaïn was een leermeester van allen werker in koper en ijzer".

Nu zijn er twee mogelijkheden.

Men kan zeggen: „ik zie bij den man, die den moordenaar een zwaard leverde, niets van een leermeesterschap; ik zie bij hem, die den vloek Gods belachelijk wilde maken, niets van een vaderschap; en ik erken den zanger der goddeloosheid niet als een kunstenaar bij de gratie Gods".

De andere mogelijkheid is echter die der gehoorzaamheid aan het Woord des Verbonds. God Zelf constateert hier uitdrukkelijk het cultureel vaderschap en meesterschap van het geslacht dat Hem haalte.

Wie zich daartegen verzet, die wordt bevonden tegen God te strijden.

Hoe doen zich deze dingen nu voor in de practijk?

In „Ons eigen blad, Tijdschrift voor practische Roomsche opvoeding" jrg. XI, 1923, blz. 268 vgg. schrijft Fr S. R(ombouts) een artikel „Klassieken en Katholieke paedagogiek". Daarin wordt gewag gemaakt van een artikel van het „Overijsselsch Dagblad" van 12 Maart van dat jaar, welk artikel op zijn beurt een breed citaat geeft van een stuk „Antigraeca" in „Het Vaderland", waarin jhr. Mr A. van Daehne van Varick zich verzet tegen de handhaving van het Grieksch op het gymnasium. We ontleenen aan het stuk van laatstgenoemde de volgende passages:

„De Grieksche kunst staat hoog, maar zij is „een loutere natuurkunst en alleen dienstig tot „verheerlijking der natuur; onbekwaam om den „gevallen mensch op te heffen, te veredelen en „te troosten".

„De Grieksche zedeleer was infaam. De beste „Grieken, als Plato en Aristoteles, konden zich „geen staat denken zonder slavernij, zonder gemeenschap van goederen en vrouwen, om van „andere wantoestanden te zwijgen. De godsdienst „der Grieken was een vereering van goden en „godinnetjes, te zot, te onzedelijk, te afschuwelijk „om er aan te denken". (Tusschen haakjes, uit 't feit, dat ik de bewering van Mr Daehne van Varick niet bespreken zal, concludeere niemand, dat ik het ermee eens zou zijn; 't gaat me hier alleen om de hoofdrichting van zijn waardeering, die m.i. belangrijker fout bevat dan alle eventueele zakelijke onjuistheden).

„Vroegtijdig reeds begon de invloed der Grieksche beschaving op de Romeinen; hij breidde „zich uit door de legisten allengs over Italië; „totdat sinds de 14de eeuw, maar vooral na den „val van Konstantinopel in 1453, hij losbrak als „de pest der Renaissance over Rome en vandaar „over Europa".

„Desniettemin zou onze jeugd uit Grieksche denkbeelden voedsel moeten zamelen!"

„De letteren der Grieken, zegt een groot Fransch „schrijver, zijn schoon gelijk tempels, edoch, „le „démon les habite"."

Tot zoover Mr Van Varick van Daehne.

Ook aan de toevoegselen van het „Overijsselsch Dagblad" ontleenen we enkele zinnen, die zoowel op een Roomsche beschouwing der cultuurgeschiedenis als op een poging tot oplossing van het gymnasium-probleem van die zijde een licht werpen. De schrijver van dit artikel verheugt er zich over dat een vrijzinnig man in „Het Vaderland" zulke dingen schrijft, waar een Katholiek het goeddeels mee eens kan zijn. Over de renaissance denkt deze scribent als volgt:

„Toen het katholiek geloofsleven verslapte, was „de bodem van Europa gereed voor de renais„sance in de kunst, voor de receptie van het „Romeinsch recht, voor het afschaffen van de „woeker- en rente-verboden, voor de ontaarding „der gilden — en ook voor de Hervorming, die „wij hebben te beschouwen als een der grootste „rampen, die de wereld troffen.

„Een verzet tegen den verderen invloed van „de heidensche cultuur is daarom van veel belang.

„Daarom ook is niet afschaffing van Grieksch „een heilmiddel, maar het terugplaatsen der Chris-

„telijke Grieksche (en Latijnsche) schrijvers op het „leerprogram der gymnasia.

„Onze jongens en meisjes zullen heel wat meer „hebben aan St. Johannes Chrysostomus dan aan „Isocrates of Xenophon; meer aan Eusebius dan „Herodotus, al vertaalt die ook nog zoo lollig; „St. Augustinus overtreft ver in waarde Cicero, „en Basilius is beter dan Demosthenes".

Ten slotte betuigt Fr. S. Rombouts zijn hartelijke instemming met deze oplossing, en beroept zich daarbij op uitspraken van den paedagoog Don Bosco, Dr J. Sassen O. P. en pater Slijpen.

In hetzelfde blad komt de kwestie nog eens aan de orde in een artikel van J. J. Luyben (t. a. p. blz. 333—339), die tot deze conclusie komt:

„Oude talen? voor velen noodzakelijk, voor allen „nuttig. Bij zorgvuldige schifting ook te „beoefenen in heidensche, echter rijkelijk vol„doende in de eigen litteratuur in die talen".

In dezen laatsten zin is opvallend, dat hier een bemiddelend standpunt wordt ingenomen; de heidensche auteurs worden niet zonder meer geschrapt. Een humanist zou zeggen: de natuur is hier sterker dan de leer. Ten onrechte; want de leer is hier juist het zwakke punt.

Eenerzijds wordt hier een houding aangenomen, die een open oog heeft voor de verkeerde richting van de oudheid. Dit is te waardeeren. Tegenover alle humanisme, en tegenover elke synthese met eenig humanistisch denken, moet een Schriftgeloovige vasthouden, dat God in de verleden tijden alle heidenen liet wandelen in hunne wegen (Hand. 14:16).

Aan den anderen kant echter treffen ons hier twee trekken, waarmee wij ons nooit kunnen vereenigen:

1. de gelijkstelling van de geschriften van heilige menschen met de Heilige Schrift, waartegenover de Calvinist met blijdschap en dankbaarheid aanhaalt de monumentale woorden van het zevende artikel van onze Nederlandsche Geloofsbelijdenis. Zien we even hoe bedenkelijk niet slechts zulk een gelijkstelling, maar zelfs het lezen van zgn. Christelijke klassieken op het gymnasium is. Zoo straks was sprake van Basilius den Groote. Nu heeft deze „kerkvader" in zijn verhandeling „Pros tous neous" partij gekozen tegen die Christenen, die de heidensche litteratuur geheel verwerpelijk achtten, en daartegenover het standpunt der mijding trachtten in te nemen. Reeds daaruit blijkt, dat er onder de kerkvaders allerminst eenstemmigheid heerschte ten aanzien van de houding, die men meende te moeten aannemen tegenover de Helleensche cultuur. Het bestek van dit opstel laat niet toe, dat ik dieper op zijn argumenten inga, noch op de rol, die dit geschrift de eeuwen door heeft gespeeld in den strijd tusschen humanisme en Christendom. Het onderzoek van dit geschrift heeft aan het licht gebracht, dat Basilius hier een volgeling is van de cynische school, en waarlijk niet alleen in uiterlijkheden: ook zijn gedachten over „deugd" en soberheid van leven ademen een cynischen geest. Gezien zijn voorliefde voor de klassieke auteurs was hij vermoedelijk een aanhanger van de humanistische richting in de cynische school. Genoeg om te doen zien, hoe deze man in de synthese verstrikt was.

Juist om de opgroeiende jeugd de synthese te leeren verstaan, opdat ze die mettertijd kunnen bestrijden, is het beslist noodzakelijk, hen in de oorsprongen dier synthese, dus in de heidensche auteurs, in te wijden. De lectuur van de Christelijke klassieken stelt niet alleen aan den leeraar buitengemeen hooge eischen, maar stelt vooral aan den leerling vorderingen, die niet anders dan abnormaal mogen heeten.

Basilius is ten eenenmale ongeschikt voor het Christelijk gymnasium. Op de universiteit kan hij een dankbaar studie-object zijn, mits de student eenigermate thuis is in de gedachtenwereld der Grieken vóór de verkondiging van het Evangelie. Want de practijk leert, dat diegenen die de kerkvaders bestudeeren zonder behoorlijk voor-Christelijk antiek fundament, de synthese dier kerkvaders niet helder genoeg kunnen onderscheiden.

A. K. J. P.

PERSSCHOUW

C.D.U.-stemmen inzake het synodebesluit.

Nadat eerst in „Woord en Geest" Ds J. J. Buskes had geschreven over de beslissing der jongste Synode in betrekking tot het lidmaatschap van N.S.B. of C.D.U., heeft thans ook „De Strijder", officieel orgaan der C.D.U., zich er over uitgesproken. Verschillende auteurs komen aan het woord; zulks dan, wat helaas te verwachten was, in afkeurenden zin. „Gelijk te verwachten was": — rekenen wij nog op elkaars bekeering?

Ds Buskes en de heer Van Houten zetten de zaak al dadelijk onderst-boven. Vóór nog één kerkeraad de C.D.U.-ers heeft kunnen vermanen aan de hand van het synodebesluit, wekken zij beiden reeds hun vrienden binnen de Gereformeerde Kerken op, een actie te openen, die tot... terugneming van de beslissing leidt!

De heeren zijn er nóg gauwer bij, dan indertijd de tegen de nog-eenige-gezangen bezwaarden het waren. Ds Buskes, zelf geen lid van een Gereformeerde Kerk schrijft:

> Hoe ernstig de Synode haar beslissing ook bedoeld heeft, zij heeft — zoo hoop ik althans — zich de consequentie niet ingedacht.
>
> Daarom meen ik, dat de leden der C. D. U., die tot de Gereformeerde Kerken behooren, de taak hebben, de Gereformeerde Kerken van deze consequenties bewust te maken, opdat zij tot een herroeping van deze beslissing komen.
>
> Laat niemand overhaaste stappen doen.
>
> Wij kunnen ons anti-militairisme niet opgeven.

„Niemand moet overhaaste stappen doen."

Maar dit artikel is zélf zoo'n stap.

Ds Buskes waagt zelfs een poging, om een wig te drijven, en te doen drijven in de Gereformeerde Kerken:

> Er zullen zeker predikanten — niet C. D. U.-ers — zijn, die zich met de beslissing der Synode niet kunnen vereenigen. Waarschijnlijk ook professoren. Laat men dezen om raad vragen. Zij kennen het leven der Gereformeerde Kerken veel beter dan de buitenstaanden.

En profeteeren durft Ds Buskes ook:

> Ten slotte nog dit. Wij zijn er vrij zeker van, dat het besluit der Synode in het algemeen niet zal worden uitgevoerd. Omdat men — ik zeg: gelukkig — voor de consequenties terugschrikt. En waar men begint met de uitvoering, zal de beëindiging — ik zeg: gelukkig — heel lang op zich laten wachten.

De heer Van Houten begint te fantaseeren:

> Er is sterke aandrang tot kerkelijk optreden tegen de C. D. U. uitgegaan van fanatieke A. R., die het beslist nodig achten ten spoedigste de Gereformeerde Kerken te mobiliseren als hulpkracht in de steeds moeilijker wordende strijd tegen de snel groeiende C. D. U. Daarom wil men de C. D. U. tot een verboden vereniging verklaard zien. Het lidmaatschap van de C. D. U. moest eenvoudig aan de leden der Gereformeerde Kerken verboden worden.
>
> Betekent het besluit der Generale Synode inderdaad: toegeven aan die aandrang?

Het antwoord is simpel genoeg: natuurlijk niet.

De heer Van Houten merkt inzake het vraagstuk van den oorlog op:

> Dat men wil uitstoten wie om Christus' wil, uit gehoorzaamheid aan Gods Woord, neen zegt tegen de moderne oorlog in elke vorm, d.w.z. in de méést satanische vorm, omdat de minst scrupuleuze partij de middelen, de methode's aangeeft, die de tegenpartij uit lijfsbehoud zal moeten overnemen, ja pogen te overtreffen.
>
> Een „fatsoenlijke oorlog" is onmogelijk. Men moet de zaak eerlijk en zuiver stellen: het gaat om de oorlog in zijn allerverschrikkelijkste vorm. Dat alleen is in geding. Al het andere is theorie.

De auteur schijnt te vergeten, dat zijn program niet tegen den oorlog in bepaalden vorm („de allerverschrikkelijkste" is trouwens nog onbekend), doch tegen élken oorlog in elken „vorm" zich keert. Lees § 10 program:

> „Zij verwerpt den oorlog als middel tot beslechting van internationale geschillen. Zich stellende tegenover elken oorlog en oorlogstoerusting en strevende naar internationale ontwapening, ziet zij den eisch van nationale ontwapening de meest voor de hand liggende consequentie van dit streven.

Voorts: in elken tijd vindt men den oorlogs„vorm" van die bepaalde periode verschrikkelijker dan ooit te voren. Geen wonder: 't ligt in de logica der feiten. Calvijn reeds constateert, dat in zijn dagen de oorlog verschrikkelijker en onmenschelijker was dan ooit. Maar het recht van oorlog verdedigt hij uitdrukkelijk.

Intusschen is ook de heer Van Houten tot een „actie" bereid:

> Wij gaan als Gereformeerde C. D. U.-ers wellicht moeilijke tijden tegemoet. Laten we elkaar tot steun en troost zijn! Elkaar bemoedigen, samen bidden en spreken.
>
> Daarom ben ik bereid, om op enkele plaatsen (b.v. Zwolle, Amsterdam) uitsluitend met Gereformeerde leden onzer C. D. U. onze gezamenlijke moeilijkheden te bespreken. Wie daarvoor gevoelt, melde mij dat even. Men hoort er dan nader van.

„Uitsluitend met Gereformeerde leden."

En die moeten C.D.U.-ers zijn.

En dan klaagt men nog, dat de Synode niet openlijk deze zaak besprak.

Het is dezelfde tactiek, als, gelijk mij medegedeeld is, reeds door N.S.B.-ers werd gevolgd — in een geheime vergadering, naar aanleiding van het synodebesluit.

Prof. Dr K. Dijk inzake het z.g. „leergeschillen"-debat.

In „Kerkblad Geref. Kerken 's-Gravenhage" schrijft inzake de „gewichtvolle beslissing over de leergeschillen" Dr K. Dijk:

> Daartegen heb ik op de Synode reeds eenige bezwaren ingebracht, en die zijn bij mij nog niet weggenomen.
>
> Wat toch is het geval?
>
> Geen enkele Kerk, noch Classis, noch Particuliere Synode had alarm geroepen over de „onrust in onze kerken", of een gravamen ingediend tegen een onzuivere leering, welke in ons midden werd voorgedragen.
>
> Alleen de Classis Bolsward had een voorstel of liever een verzoek gedaan inzake de polemiek. En nu dienden op de Synode zelve Dr Polman en Ds v. d. Vegt een voorstel in om een onderzoek in te stellen naar verschillende meeningsverschillen, die zich in den laatsten tijd onder ons openbaarden. Was er nu, zoo vraag ik nog, reden om alleen naar aanleiding van dat voorstel zoo luid aan de alarmklok te trekken? Indien toch het kwaad zóó beangstigend was, dat de toestand van nu veel erger is te noemen dan die in 1926, dan zouden toch zeker meerdere kerken haar stem tot de Synode verheven hebben; doch geen enkele stem klonk. En om die reden meende ik, dat het geroep van onrust niet in overeenstemming was met de werkelijkheid in onze kerken, waarin velen vragen wat er eigenlijk gaande is.

Even verder:

> Maar de weg, dien de Synode heeft ingeslagen, lijkt mij niet de meest juiste.
>
> Ik ben het volkomen eens met Prof. Ridderbos, die deze gedragslijn voorstelde, dat de Synode een commissie benoemde om te onderzoeken of de ernstige dingen, door de voorstellers genoemd, alzoo waren en over den zakelijken inhoud van de geschillen aan de volgende Synode rapport uit te brengen.
>
> Zooals nu de opdracht geformuleerd is schijnt ze mij bijna onuitvoerbaar.

Een artikeltje nog geen symptoom.

De heer H. Algra schrijft in „Leeuwarder Kerkbode" over de commissie, die benoemd is ter zake van de „meeningsverschillen", dat ze niet moet gelden als „bliksemafleider":

> Zij heeft een betere kans.
>
> Door in een rustige sfeer de meeningsverschillen te bespreken; uit de discussie te elimineeren, wat in een of ander artikeltje eens is geschreven en nu wordt opgeblazen tot een symptoom; door uit te zoeken, welke verschillen zijn ontstaan door verschillen in terminologie; door dan eens de balans op te maken van wat er aan wezenlijke meeningsverschillen overblijft. En dan komt voor de volgende Synode het eigenlijke werk.

„Beroering".

Dr H. Kaajan schrijft in „Utr. Kb.":

> Door een der hoogleeraren werd aan de afgevaardigden der Kerken medegedeeld, dat de Kerken in beroering zijn, terwijl dan die afgevaardigden thuis gekomen, zich van alle kanten hooren vragen, waarin toch die kerkelijke beroering bestond.

Prof. Visscher op reis.

Prof. Dr H. Visscher is naar Duitschland geweest. Daarover schreef hij zelf een en ander. En dit is dan weer voor „de H." in „Woord en Geest" aanleiding om op te merken:

> Intusschen, zooals te verwachten was van een hoogleeraar in de theologie, Prof. Visscher heeft ook zijn aandacht geschonken aan het kerkelijk leven in Duitschland. „Ik kreeg den indruk", zegt hij daarvan, „dat men er in den aanvang al te hard van stal geloopen is; dat er eene periode van aanpassing noodig zal zijn en ook, dat in Duitschland de soep, evenals elders, niet zoo heet wordt gegeten, als ze opgediend werd. Men is er op den goeden weg naar eene verzoening."
>
> Als men dezen „indruk" van den hoogleeraar toetst aan de werkelijkheid, i.c. bij voorbeeld aan de verspreiding van het bekende boek van Rosenberg met zijn uitgesproken anti-christelijke strekking en aan hetgeen ons bekend is uit de authentieke gegevens van den Duitschen kerkstrijd, dan wordt het moeilijk te gelooven aan de bekwaamheid van dezen hoogleeraar zoowel om op te nemen en te verwerken hetgeen er om hem heen voorvalt, als om de principia van het christelijk geloof te onderscheiden van min of meer „christelijk" georiënteerde wereldbeschouwingen. Wat alle beide voor een hoogleeraar, n.b. in de theologie, een uiterst bedenkelijk teeken is.
>
> Het kan ons dan ook niet meer verbazen, indien dezelfde hoogleeraar even later de enormiteit verkondigt, dat in Holland „de gereformeerden onder het liberale, thans zoo verheerlijkte (sic! de H.), staatsbestel nooit recht kunnen krijgen dan alléén het recht om tot in het oneindige af te scheiden." In verband hiermee vraagt Prof. Visscher zich af, of wij recht hebben zoo sterk af te geven op de houding der Duitsche regeering tegenover de kerk.
>
> Ons dunkt, dat wie zoo met voorbijzien van al de dingen, waar het wezenlijk in den Duitschen kerkstrijd om gaat, durft schrijven over deze aangelegenheid, het recht verbeurt als deskundig in theologicis te worden beschouwd, hij moge dan als politicus een zekeren naam hebben. En hem kan dan ook geen beter lot te beurt vallen dan, zooals geschied is, door de N.S.B. als kroongetuige te worden aangevoerd met betrekking tot den Duitschen heilstaat.
>
> Wellicht is Prof. Visscher ook zoo naïef het voor zoete koek op te eten, wanneer „Volk en Vaderland" ons als een bewijs voor de christelijke gezindheid van de Duitsche regeering mededeelt, dat op haar last in de buurt van een groot oefenterrein voor zweefvliegers, niet ver van onze grenzen, een prachtige kerk gebouwd is, die zoowel voor Katholieke als voor Protestantsche godsdienstoefeningen is ingericht.
>
> Inderdaad: dit is een roerend bewijs voor de liefde, die Satan koestert voor het monsterverbond van kerk en staat, doch het heeft niets te maken met de vraag, of in dit kerkgebouw op de rechte wijze het Evangelie wordt verkondigd en de sacramenten bediend. Voor den Christen echter is dit de eenige vraag, die er met betrekking tot de kerk op aan komt.
>
> Dat de redactie van „Volk en Vaderland" daarvoor geen oog heeft, kunnen wij haar moeilijk aanrekenen; maar dat een hoogleeraar in de theologie blijkens het relaas van hetgeen hij op zijn reis door Duitschland waargenomen heeft, er geen oogenblik aan gedacht heeft ten aanzien van hetgeen hij waarnam, zich deze cardinale vraag te stellen, is eenvoudig ontstellend. Waar moet het met ons toch al zoó zeer verpolitiekte Nederlandsche christendom naar toe, wanneer het geleid wordt door zulke herders!

Van Prof. Visscher begrijp ik zoo langzamerhand niets meer.

K. S.